

Konspekt lekcji matematyki z wykorzystaniem tablicy aktywnej

Klasa: trzecia technikum po gimnazjum

Czas trwania: 90 minut

Temat lekcji: Suma n - początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego.

Cel ogólny:

- kształcenie samodzielności pracy
- rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem
- ćwiczenie umiejętności rozwiązywania zadań dotyczących sum początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego

Cele szczegółowe zajęć:

Uczeń:

- rozumie pojęcie sumy n początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego
- potrafi obliczyć sumę n początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego

Formy i metody:

- praca indywidualna
- praca w grupie

Środki dydaktyczne:

tablica interaktywna

rzutnik multimedialny

zadania przygotowanie przez nauczyciela

Poradnik multimedialny „Ciągi liczbowe”. <https://www.gov.pl/web/zdalnelekcje/matematyka-pazdziernik-2020-r7>

lub

<https://zpe.gov.pl/a/ciagi---suma-wyrazow-ciagu-arytmetycznego/D13TG6Mgc>

Wprowadzenie do zajęć

Zapoznanie z poradnikiem multimedialnym oraz wyjaśnienie zasad pracy na lekcji.

Lekcja jest prowadzona z wykorzystaniem poradnika multimedialnego „Ciągi liczbowe” (temat 7). <https://zpe.gov.pl/a/ciagi---suma-wyrazow-ciagu-arytmetycznego/D1979GPhQ>

Wspólnie z uczniami omawiamy teorię i rozwiązujemy przykłady zawarte w poradniku. Uczniowie rozwiązują samodzielnie zadania wskazane przez nauczyciela. Podczas lekcji korzystamy z tablicy interaktywnej.

Przebieg lekcji:

1. Obejrzenie filmu ilustrującego sposób obliczania sumy kilku początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego (przykład 1)

Przykład 1

Tomek rozpoczął trening. Pierwszego dnia wykonywał ćwiczenia przez 5 minut, a każdego następnego dnia trenował o 2 minuty dłużej niż dnia poprzedniego.

Źródło: Zespół autorski Politechniki Łódzkiej, licencja: CC BY 3.0.

2. Zapisanie twierdzenia o sumie wyrazów ciągu arytmetycznego w zeszytach.

Twierdzenie

Suma n - początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego (a_n) wyraża się wzorem: $S_n = \frac{a_1 + a_n}{2} \cdot n$

Zwrócić uwagę na tablice matematyczne

7. CIĄGI

• Ciąg arytmetyczny

Wzór na n -ty wyraz ciągu arytmetycznego (a_n) o pierwszym wyrazie a_1 i różnicy r :

$$a_n = a_1 + (n-1)r$$

Wzór na sumę $S_n = a_1 + a_2 + \dots + a_n$ początkowych n wyrazów ciągu arytmetycznego:

$$S_n = \frac{a_1 + a_n}{2} \cdot n = \frac{2a_1 + (n-1)r}{2} \cdot n$$

Między sąsiednimi wyrazami ciągu arytmetycznego zachodzi związek:

$$a_n = \frac{a_{n-1} + a_{n+1}}{2} \quad \text{dla } n \geq 2$$

3. Uczniowie rozwiązują ćwiczenia 1, 6, 8, 9 ze strony

<https://zpe.gov.pl/a/ciagi---suma-wyrazow-ciagu-arytmetycznego/D1979GPhQ>

lub

<https://zpe.gov.pl/a/ciagi---suma-wyrazow-ciagu-arytmetycznego/D13TG6Mgc>

4. Uczniowie rozwiązują wspólnie z nauczycielem przykładowe zadania.

Zadania te mogą być wydrukowane lub zaprezentowane na ekranie lub tablicy interaktywnej. Są one rozwiązywane przez uczniów pod kierunkiem nauczyciela.

Przykład 1.

Oblicz sumę wszystkich liczb naturalnych od 1 do 50.

Liczy te stanowią ciąg arytmetyczny o wyrazie pierwszym $a_1 = 1$, ostatnim $a_{50} = 50$.

Szukana suma, to $S_{50} = \frac{a_1 + a_{50}}{2} \cdot 50 = \frac{1+50}{2} \cdot 50 = 1275$.

Przykład 2.

Obliczymy sumę stu początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego danego wzorem $a_n = 3n - 25$.

W ciągu tym $a_1 = 3 \cdot 1 - 25 = -22$ oraz $a_{100} = 3 \cdot 100 - 25 = 275$

Wtedy $S_{100} = \frac{a_1 + a_{100}}{2} \cdot 100 = \frac{-22+275}{2} \cdot 100 = 12650$

Przykład 3.

Oblicz sumę wyrazów od dwudziestego do czterdziestego dla ciągu arytmetycznego, w którym $a_1 = -8$ i $r = \frac{1}{2}$.

Musimy obliczyć $a_{20} + a_{21} + \dots + a_{40}$

$$S_{40} = \underbrace{a_1 + a_2 + \dots + a_{19}}_{S_{19}} + a_{20} + a_{21} + \dots + a_{40}$$

Więc $a_{20} + a_{21} + \dots + a_{40} = S_{40} - S_{19}$

Obliczamy: $a_{19} = a_1 + 18r = -8 + 18 \cdot \frac{1}{2} = 1$ i $S_{19} = \frac{-8+1}{2} \cdot 19 = -66\frac{1}{2}$

$a_{40} = a_1 + 39r = -8 + 39 \cdot \frac{1}{2} = 11\frac{1}{2}$ i $S_{40} = \frac{-8+11,5}{2} \cdot 40 = 70$

Więc $a_{20} + a_{21} + \dots + a_{40} = S_{40} - S_{19} = 70 - \left(-66\frac{1}{2}\right) = 136\frac{1}{2}$

Przykład 4.

Marcin uczył się słówek z języka niemieckiego. Pierwszego dnia nauczył się 40 słówek i każdego następnego dnia zmniejszał liczbę słówek o 2. Którego dnia mógł powiedzieć, że ma opanowanych 310 słówek?

Mamy tutaj ciąg arytmetyczny, w którym $a_1 = 40$ i $r = -2$.

Jeżeli Marcin ma nauczyć się 310 słówek tzn. że $S_n = 310$ i $a_n > 0$.

$$\begin{aligned} S_n &= \frac{2a_1 + (n-1) \cdot r}{2} \cdot n \\ 310 &= \frac{2 \cdot 40 + (n-1) \cdot (-2)}{2} \cdot n \\ 310 &= \frac{80 - 2n + 2}{2} \cdot n \\ 310 &= \frac{82 - 2n}{2} \cdot n \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
310 &= (41 - n) \cdot n \\
310 &= 41n - n^2 \\
n^2 - 41n + 310 &= 0 \\
\Delta &= 441 \\
\sqrt{\Delta} &= 21 \\
n_1 &= 10 \text{ i } n_2 = 31
\end{aligned}$$

Dla $n_1 = 10$ wyraz dziesiąty to $a_{10} = 40 + 9 \cdot (-2) = 22$

Dla $n_2 = 31$ wyraz dziesiąty to $a_{10} = 40 + 30 \cdot (-2) = -20 < 0$, więc sprzeczność.

Odpowiedź: Marcin będzie miał opanowanych 310 słówek dziesiątego dnia.

5. Uczniowie w grupach 3 – 4 osobowych rozwiązują zadania. Następnie prezentują rozwiązania na forum klasy.

grupa 1

Zadanie 1.

Oblicz sumę wszystkich liczb naturalnych parzystych mniejszych od 150.

Zadanie 2.

Oblicz sumę stu dwudziestu początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego o pierwszym wyrazie równym 6 i różnicy 2.

grupa 2

Zadanie 1.

Oblicz sumę wszystkich liczb naturalnych nieparzystych mniejszych od 200.

Zadanie 2.

Oblicz sumę stu dwudziestu początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego o pierwszym wyrazie równym 8 i wyrazie czwartym równym (-1)

grupa 3

Zadanie 1.

Oblicz sumę wszystkich liczb dwucyfrowych podzielnych przez 3 i mniejszych niż 98.

Zadanie 2.

Oblicz sumę stu dwudziestu początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego określonego wzorem $a_n = 5 - 2n$

grupa 4

Zadanie 1.

Oblicz sumę wszystkich liczb naturalnych dwucyfrowych, które podzielone przez 5 dają resztę 2.

Zadanie 2.

Oblicz sumę wszystkich dodatnich wyrazów ciągu $a_n = 62 - 3n$.

grupa 5

Zadanie 1.

Oblicz sumę wszystkich liczb naturalnych trzycyfrowych, które podzielone przez 5 dają resztę 2 i są mniejsze niż 387.

Zadanie 2.

Oblicz sumę wszystkich dodatnich wyrazów ciągu $a_n = 62 - 3n$.

Zadania dodatkowe dla chętnych.

Zadanie 1.

Wyznacz różnicę r wyrazów ciągu arytmetycznego, mając dane:

a) $a_1 = 20$, $S_{15} = 1035$

b) $a_n = 4$, $S_n = -696$, $n = 29$

Zadanie 2.

Wyznacz liczbę n wyrazów ciągu arytmetycznego mając dane: $S_n = 420$, $r = 3$, $a_1 = 7$.

Zadanie 3.

Oblicz sumę wszystkich wyrazów ciągu $a_n = 4n - 3$, które są mniejsze od 125.

Zadanie 4.

Rozwiąż równanie: $7 + 11 + 15 + \dots + x = 1272$, w którym lewa strona jest suma kolejnych wyrazów ciągu arytmetycznego.

Zadanie 5.

Wyznacz wzór na n -ty wyraz ciągu arytmetycznego, którego suma n początkowych wyrazów wyraża się wzorem:

$$S_n = 3n^2 - n.$$

Podsumowanie lekcji

Podsumowanie lekcji i zadanie pracy domowej ćwiczenie 13 i 14 ze strony <https://zpe.gov.pl/a/ciagi---suma-wyrazow-ciagu-arytmetycznego/D13TG6Mgc>

Ewaluacja lekcji

Sposób ewaluacji zajęć (link do Testportalu lub Forms Teams wysłany poprzez dziennik elektroniczny). Przed końcem zajęć proponujemy uczniom dokończenie zdań:

- Atmosfera, która panowała na lekcji ...
- Na zajęciach zmieniłbym ...
- Chcę zaproponować, aby ...
- Cenię ...
- Nie lubię, gdy ...